

Intern rapport Onroerend Erfgoed Middelburg - Kloosterstraat



Rapportage: Ameels Vera

Brussel, 2014

COLOFON

Opdrachtgever:

Vlaamse overheid - Onroerend Erfgoed
Koning Albert II-laan 19 bus 5
1210 Brussel

Uitvoerder:

Vlaamse overheid - Onroerend Erfgoed
Koning Albert II-laan 19 bus 5
1210 Brussel

Terreinwerk:

Ameels Vera, Marnic De Temmerman en Ridha Kaddachi

Rapportage:

Ameels Vera

Dossiernummer:

2010/301

Machtiging verleend aan:

Ameels Vera (projectleider)

Uitvoeringstermijn:

7/7/2010 - 22/7/2010

Projectcode: 10MiKI

Naam site:

Middelburg - Kloosterstraat

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

© Onroerend Erfgoed, B-1210 Brussel - 2014.

Inhoudsopgave

- 1 Aanleiding voor het onderzoek**
- 2 Ligging van het projectgebied**
- 3 Historische en archeologische gegevens**
- 4 Waarnemingen**
- 5 Vondstmateriaal**
- 6 Aanbevelingen**
- 7 Bibliografie**
- 8 Bijlage**

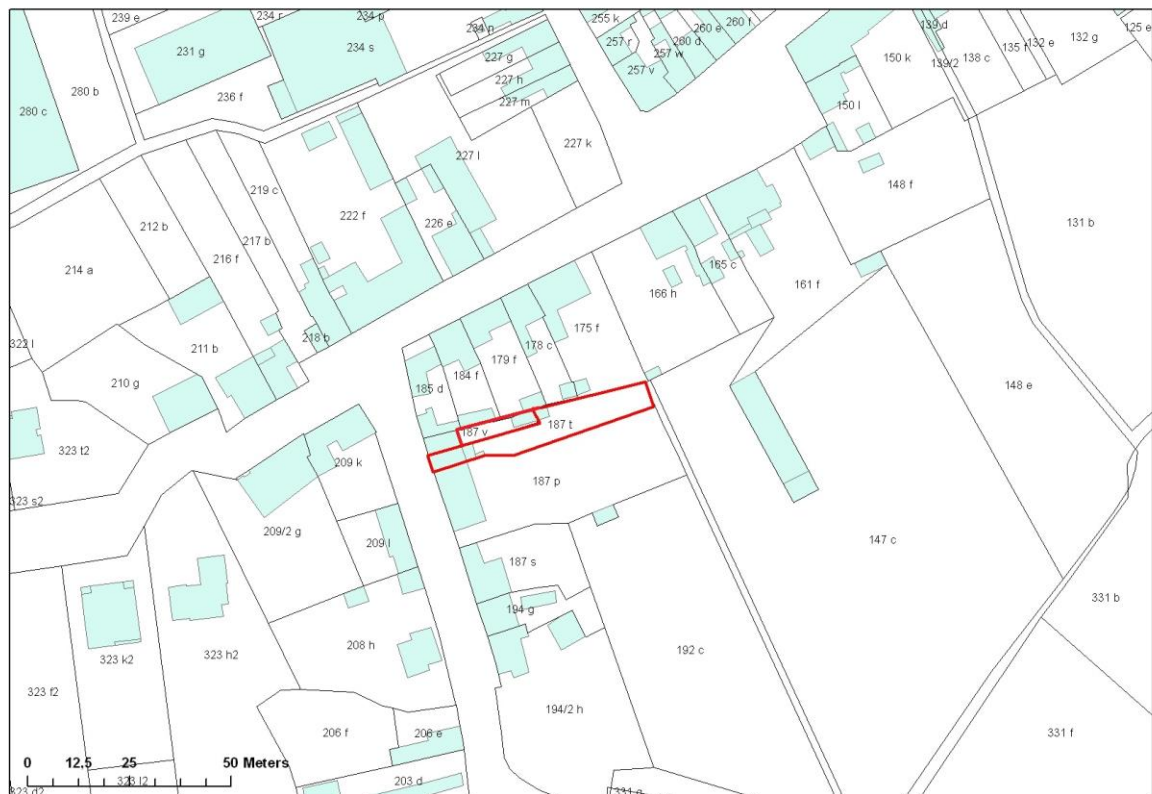
1 Aanleiding voor het onderzoek

Naar aanleiding van de bouw van een sanitair blok in de Kloosterstraat 14 te Middelburg (Maldegem – Oost-Vlaanderen) werd door het agentschap Ruimte en Erfgoed een voorafgaandelijk archeologisch onderzoek opgelegd. Sinds enkele jaren is Middelburg (gem. Maldegem) immers als “Vlaams Archeologisch Monument” beschermd. Dit archeologisch onderzoek te Middelburg-in-Vlaanderen verliep, net als eerder onderzoek uitgevoerd in de Kloosterstraat, de Kasteelstraat, de Dinantstraat en de Middelburgse Kerkstraat in de voorbije jaren, in samenwerking met collega’s van de UGent, Vakgroepen Archeologie, Geschiedenis, Kunstgeschiedenis en de Gemeente Maldegem.

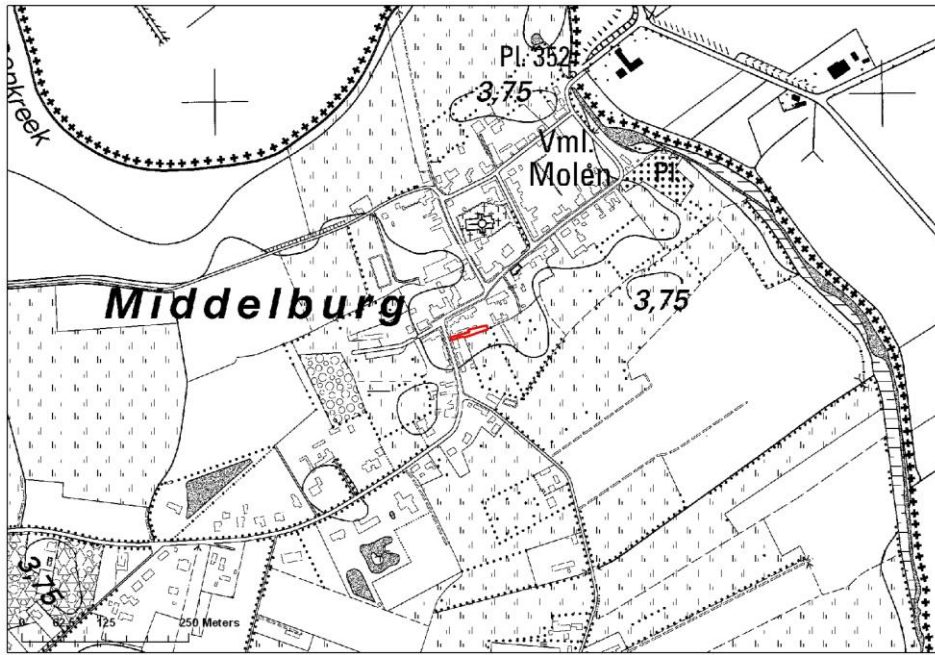
2 Ligging van het projectgebied

Het perceel is gelegen in de Kloosterstraat 14 te Middelburg en is kadastraal gekend onder onder 4^{de} afd, sectie B, perceel 187t en 187v.

De straatnaam verwijst naar het voormalig Arme Klarenklooster.



Figuur 1 Kadastraal plan



Figuur 2 Topografische ligging



Figuur 3 Aanduiding van de locatie op luchtfotografisch beeld (google maps 2014) ◇

3 Historische en archeologische gegevens

3.1 Historische gegevens

In 1448 begon Pieter Bladelin (+- 1410 – 1472) - schatbewaarder van de Bourgondische Hertogen Filips de Goede en Karel de Stoute en van de Orde van het Gulden Vlies - met de bouw van een stad. De nieuwe heerlijkheid was gelegen langsheen de oude (Romeinse) weg tussen Brugge en Aardenburg, en ook vlak bij Brugge, Damme en Sluis. Bladelin zocht met deze creatie ex nihilo niet alleen economisch succes maar evenzeer de facto bevestiging van zijn nieuw verworven adellijke status. De volgens strak grondplan aangelegde stad werd voorzien van muren, wallen, een kerk, en een imposant kasteel dat de stad domineerde. De heerlijkheid werd na het overlijden van Pieter Bladelin en zijn echtgenote Marghareta Van de Vageviere (1476), door de erfgenamen verkocht aan Willem Hugonet. Bij diens terechtstelling in 1477 bleef de heerlijkheid eigendom van zijn weduwe Louise De Laeye en hun twee zoons Karel Hugonet en Willem Hugonet (1472 – 1537). Het is deze laatste die instond voor de stichting van een klooster van Arme Klaren te Middelburg in 1515, waar zijn zuster abdis werd. Willem voorziet voor het bouwen van het klooster twee gemeten land binnenin de stad. In afwachting van het einde van de bouwwerken, nam Stephanie Hugonet op 2 juni 1515, samen met enkele zusters, haar intrek in het herenhuis waar de heer van Middelburg resideerde, recht tegenover de kerk te situeren. Rond 1520 verhuisden de zusters, 16 in aantal, uiteindelijk naar hun nieuwgebouwd klooster.

Het klooster, gesticht bij het begin van de zestiende eeuw kende, had net als de ganse stad, sterk te leiden onder het oorlogsgeweld dat er woedde in de frontzone van de Godsdienstoorlogen en inde daaropvolgende conflicten. In juni 1579 werd het stadje veroverd door de geuzen, die het aan een grondige plundering onderwierpen. Daarop vluchtten de zusters Arme Klaren naar Brugge. Pas in maart 1584 begon de toestand opnieuw op te klaren en werd duidelijk welke enorme verwoestingen werden aangericht. Na de inname van Sluis door de koning van Spanje in 1587, keerden de zusters terug naar hun klooster in Middelburg maar troffen het daar bijna geheel in puin aan. Het klooster werd hersteld en kwam weer volledig tot bloei. Deze bloei was echter van korte duur. Tijdens de Tachtigjarige Opstand in 1604 werd het klooster volledig vernield ¹.

Stichting klooster	1515
De zusters nemen hun intrek in het klooster	1520
Abdissen : Stephanie Hugonet	+ 1522
Clara Huwicx	
Catharina vander Burg	
Barbara vander Seele	
Francisca Martens	
Verhuis naar Brugge	1579
Terugkeer naar Middelburg	1587
Klooster wordt verlaten door de zusters	1604
Recuperatie bakstenen klooster voor herstel kerk	1630

Figuur 4 Historisch overzicht

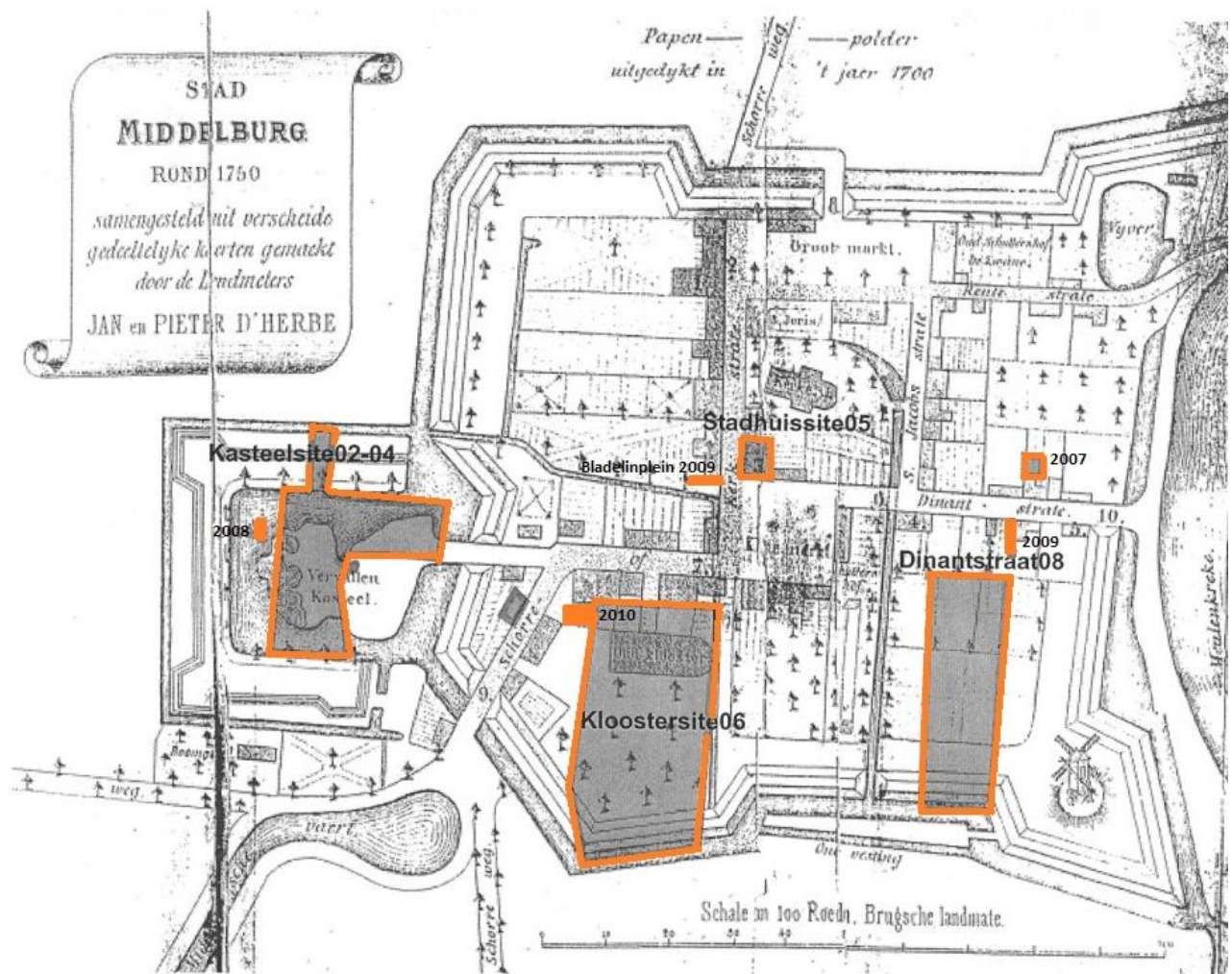
¹ Poulain M, 2010-2011

3.2 Archeologische gegevens

Aangezien Middelburg beschermd werd als archeologische site in worden ingrepen in de bodem er archeologisch opgevolgd (Fig. 5).

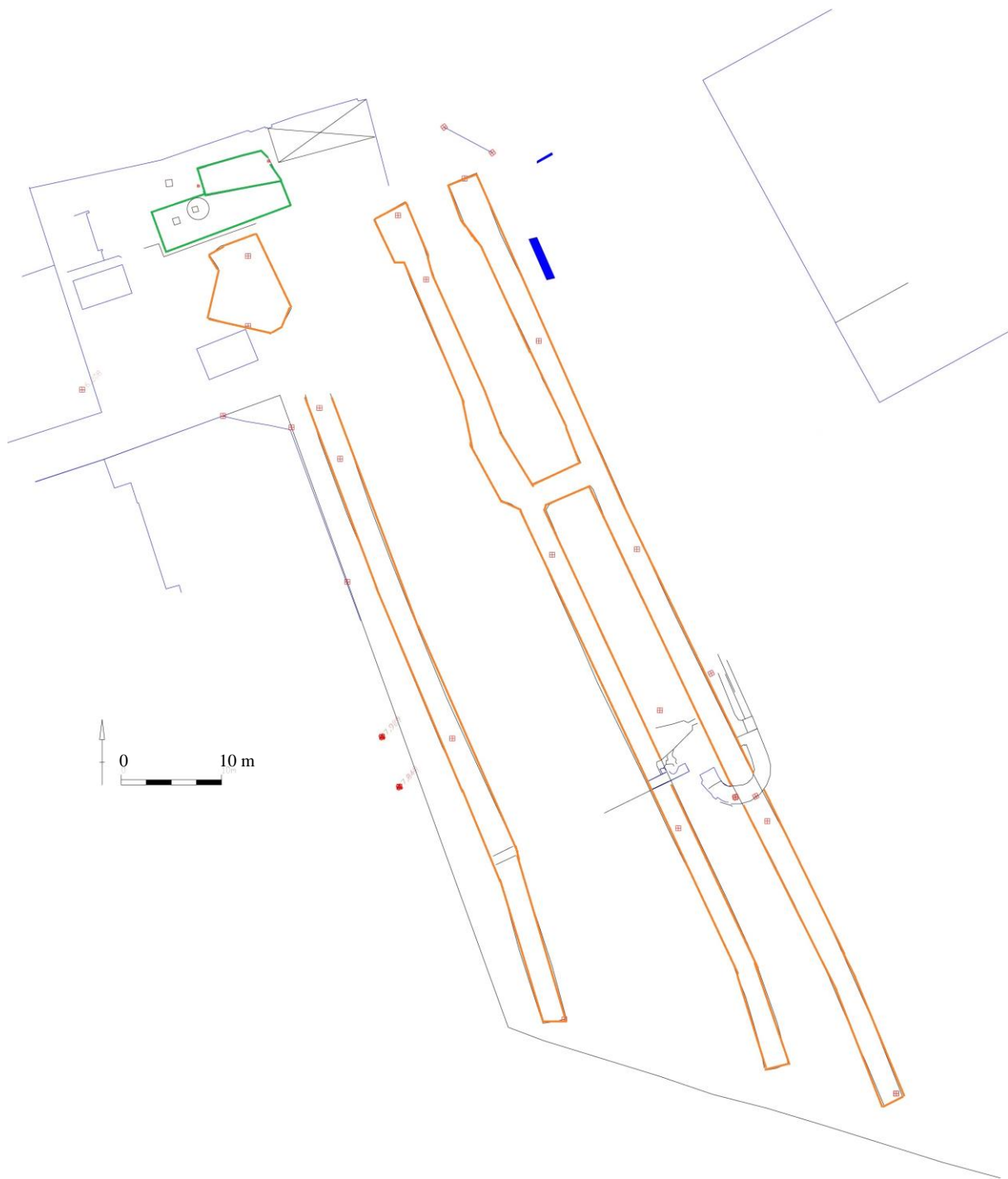
In 2006 werd naar aanleiding van infrastructuurwerken op terrein dat onderwerp vormt van dit rapport reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd door P. Pype (Figuur 6, oranje sleuven). Hierbij kwamen de funderingen aan het licht van een 5 meter breed gebouwtje met een bakstenen vloer dat in verband kan gebracht worden met het kloostercomplex. De lengte kon niet achterhaald worden. Mogelijk betreft het hier een deel van de kloosterkapel. In de onmiddellijke nabijheid werd nog een afvalkuil gevonden met vrij veel gebruiks aardewerk uit de zestiende eeuw. Dit onderzoek liet tevens toe een belangrijk gedeelte van de vijftiende eeuwse stadsgracht en de stadsmuur nauwkeurig te lokaliseren. De gracht had een breedte van maar liefst 25 meter en een diepte van tweeënhalve meter. Aan de stadszijde was een één meter brede bakstenen muur opgetrokken op een fundering van spaarbogen. In verband met de stadsmuur werd nog de fundering van één van de halfronde waltorens aangetroffen.

Twee contexten werden bestudeerd door M. Poulain in het kader van een masterpaper, één kuil dateert van voor de bouw van het klooster, een tweede uit de bewoningsfase van het klooster ².



Figuur 5 Overzicht voorgaande archeologische campagnes (tot 2010) in Middelburg

² Poulain 2010-2011



Figuur 6 Totaalplan sleuven 2006 -2010 / Opmeting J. Van Laecke

4 Waarnemingen

Bij het onderzoek eind 2010 (Figuur 4 - groene sleuf) werd een verkennende sleuf (12 x 5 m) getrokken in de achtertuin van Kloosterstraat 12 en werd deze na onderzoek deels uitgebreid (7 x 3 m) naar het Noorden toe (Figuur 6 , groene sleuf).

Daarbij werden een aantal funderingen en een stukje van de begraafplaats aangesneden. Het funderingsverloop was enerzijds herkenbaar als uitbraakspoor, anderzijds deels bewaard , in geeloranje baksteen (Figuur 7 en 8) . Het betreft vrij massieve, ca. 2 m brede funderingen en smallere (tussen) muurtjes. In de ZW-hoek van het terrein werd een zeer omvangrijke vergraving waargenomen. Net in de hoek bleek zich een waterput te situeren (Figuur 8 zuidwest hoek). Deze kan gelinkt worden aan de post-kloosterfaze.



Figuur 7 Overzicht sleuf met restanten van de fundering - Grondplan B



Figuur 8 Detail restant fundering en uitbraakspoor en waterput.

In totaal werden 10 begravingen geregistreerd waarbij het skelet in anatomisch verband gedeeltelijk bewaard bleef (Figuur 9 en 10) . De begravingen situeren zich allen ten oosten van de aangetroffen funderingen.

Veelal werden de grafkuilen oversneden door grote puinkuilen zodat slechts 1 individu volledig konden geregistreerd worden (Figuur 11) .

Vijf begravingen waren NZ georiënteerd (Figuur 9), vijf andere waren WO georiënteerd (Figuur 11.4) . Het betreft in totaal 10 individuen waaronder 8 volwassenen en 2 kinderen (Figuur 11.3) .



Figuur 9 Overzicht grondplan C



Figuur 10 Detail skelet (uitbreiding)



1



2



3



4

Figuur 11 Overzicht details skeletten

Verder werden buiten de funderingen talrijke puinkuilen aangetroffen, hoofdzakelijk gevuld met bouwpuin. Daarnaast bevatten deze kuilen ook verspit menselijk bot. Al deze structuren doorsnijden een vrij homogeen bruingrijs pakket dat geïnterpreteerd wordt als landbouwlaag.



Figuur 12 Overzicht uitbreiding naar het noorden toe , grondplan F



Figuur 13 Detail grondplan F, puinkuilen en verspit menselijk bot

5 Vondstmateriaal

Het vondstmateriaal is zeer beperkt. Er werden geen vondstconcentraties aangetroffen. Meestal beperken de vondsten zich tot een paar geglazuurde, steengoed of grijze scherven per structuur. Daarnaast werd voornamelijk dierlijk en menselijk bot, een paar glasfragmenten, pijpfragmenten en nagels aangetroffen. Zie overzicht vondsten bijlage .

6 Besluit

Aangezien het gaat om een beperkte ingreep op een deel van het kloosterterrein zijn in dit stadium geen verregaande conclusies mogelijk.

Het onderzoek wordt momenteel, in combinatie met andere Middelburgsites verder uitgewerkt binnen het kader van de studie van de Laat-Middeleeuwse gestichte stad van Middelburg-in-Vlaanderen onder leiding van Prof. Dr. W. De Clercq (Ugent).

Een doctoraatsonderzoek, gefinancierd door het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) uitgevoerd door M. Poulain (Ugent) , focust op 15de tot 18de-eeuws aardewerk in de regio rond het Zwin-Schelde estuarium. Daarin wordt ook de ceramiek van deze site meegenomen.

Het skeletonderzoek wordt uitgevoerd door Kim Quintelier (Agentschap Onroerend Erfgoed).

7 Bibliografie

POULAIN M. 2010 - 2011: Middeleeuws en post-middeleeuws aardewerk uit het klooster en kasteel van Middelburg-in-Vlaanderen, Een techno- , typo- en chronologische analyse en socio-economische interpretatie, Masterpaper Ugent

DE CLERCQ W., PYPE P., MORTIER S., 2004: Archeologisch onderzoek in Middelburg-in-Vlaanderen. Drie jaar opgravingen op het opper- en neerhof van het kasteel van Pieter Bladelin, *Heemkundige kring het Ambacht Maldegem* 10, 272-295.

DE CLERCQ W., PYPE P., MORTIER S., 2005: Archeologisch onderzoek in Middelburg-in-Vlaanderen (O.-Vl.). Een bilan na drie jaar onderzoek op het opper- en neerhof van het kasteel van Pieter Bladelin, *Archaeologia Mediaevalis* 28, 93-101.

DE CLERCQ W., CALUWÉ D., COOREMANS B., DE BUYSER F., DE GROOTE K., DEFORCE K., ERVYNCK A., LENTACKER A., MORTIER S., PYPE P., VANDENBERGHE S., VAN NEER W., WOUTERS H., 2006: Leven in tijden van oorlog. De materiële cultuur van de laat-16de-eeuwse militaire bezetting van Middelburg (O.-Vl.), *Archaeologia Mediaevalis* 29, 37-38.

8 Bijlage

Inventaris vondsten en vondstcontext

